

چکیده

شرکتهای تعاونی سازمان‌هایی مشارکتی هستند و نشانه بارز در آنها دخالت دموکراتیک اعضا در برنامه‌ریزیها و تصمیم‌گیری‌های مربوط به اداره امور شرکت می‌باشد. بر همین باور نوع برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در شرکتهای تعاونی از نوع مشارکتی است و صفت برجسته این برنامه‌ها صرفاً عضومدار و عضو محور بودن آنهاست. اعضا شرکت تعاونی می‌بایست در تمام مراحل برنامه‌ریزی از تصمیم‌گیری تا اجرا و ارزشیابی فعالیتها دخالت آشکارا و داوطلبانه داشته باشند. در واقع این خصیصه عضومدار

بودن برنامه‌های شرکتهای تعاونی است که مهمترین و اساسی‌ترین هویت تعاونی بودن آنها محسوب می‌گردد. با وجود این هنوز در بسیاری از جوامع، شرکتهای تعاونی یافت می‌شود که بدون در نظر گرفتن آراء، نیازها و نظرات اعضا برنامه‌های خود را تدوین می‌کنند. اینها نمونه‌هایی هستند که با اصول، فلسفه و قواعد نهضت بیگانه‌اند. البته عوامل بسیاری در عدم حضور و مشارکت اعضا در جریان تصمیم‌گیری وجود دارد. در این زمینه تحقیق حاضر سعی دارد در جهت شناسایی عوامل محدودیت‌زا و موانع فراروی مشارکت اعضا در اداره امور تعاونیها گام برداشته و با بهره‌گیری از یافته‌های بدست آمده، راهکارهای مؤثری را در جهت رفع این موانع ارائه

بررسی عوامل مؤثر در مشارکت اعضای تعاونیهای کشاورزی

• مهنوش شیخی

دهد. تحقیق حاضر با این هدف و به منظور بررسی عوامل مؤثر در جلب مشارکت اعضای شرکتهای تعاونی کشاورزی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به اداره امور تعاونیهای استان تهران صورت گرفته است.

نوع تحقیق کاربردی، توصیفی می‌باشد. این تحقیق به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه صورت گرفته است. پرسشنامه‌ها در دو گروه مجزا جهت بررسی دیدگاههای مدیران و اعضا نسبت به فرضیات تحقیق طراحی شده است.

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۲۲۷ نفر از مدیران و ۲۰۶ نفر اعضای شرکتهای تعاونی کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون و در سطح استان تهران می‌باشد که به ترتیب به

شیوه سرشماری ویژه گروه مدیران و طبقه‌ای تصادفی نسبی ویژه اعضا صورت گرفته است.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرها نشان می‌دهد که بین سن اعضا، میزان تحصیلات، میزان سهام و سود ناشی از آن و میزان مشارکت ایشان در تصمیم‌گیری شرکت تعاونی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. اما بین شرکت اعضا در کلاس‌های آموزشی و علاقه ایشان به کار گروهی و میزان مشارکت آنان در تصمیم‌گیری‌های شرکت تعاونی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

از طرفی بین میزان سن مدیران، میزان تحصیلات، سابقه مدیریتی ایشان و علاقه آنان به کار گروهی و آگاهی آنان از اصول مدیریتی و قوانین و مقررات تعاونی و میزان پذیرش آنها نسبت به مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌های شرکت تعاونی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون کروسکال و الیس حاکی از آن است که شیوه‌های تصمیم‌گیری مدیران بر میزان مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌های تعاونی تأثیر می‌گذارد و بر طبق آزمون من و ابیتی بین اعضای شهری و روستایی تعاونی از نظر میزان مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از این تحقیق، برگزاری دوره‌های آموزشی در

زمینه قوانین و مقررات تعاونی اهمیت و فلسفه وجودی تعاونی و زمینه‌های تخصصی فنی و مدیریتی از جمله مواردی هستند که می‌توانند در بهبود وضعیت مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌ها و پذیرش مدیران نسبت به این مشارکت بسیار مؤثر واقع افتند.

مقدمه

بررسی شواهد تاریخی نشان می‌دهد که انسان همواره به فعالیت‌های گروهی و رفتار همیارانه هموعان خود نیاز داشته است. ضرورت این امر موجب پیدایش و نداوم امری در زندگی گردیده که امروزه تعاونی نام گرفته است.

تعاونیها ثابت کرده‌اند، یکی از مهمترین جلوه‌های مشارکت سازمان‌یافته مردم در امور اجتماعی و اقتصادی می‌باشند زیرا تعاونیها از جمله شکل‌هایی هستند که با سرمایه و مدیریت مردم تشکیل می‌شوند و منافع و امتیازات حاصل از آنها نیز نصیب خود مردم می‌گردد. به نظر می‌رسد یکی از مهمترین عوامل مؤثر در موفقیت تعاونیها و توسعه فعالیت آنها همکاری و مشارکت اعضای تعاونیها است. مشارکت در دوران معاصر به ویژه در دهه‌های اخیر در امور سیاسی، اجتماعی و اقتصادی اهمیت فوق‌العاده‌ای پیدا کرده است. به گونه‌ای که دیگر جامعه امروزی بیش از پیش برای رسیدن به توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیازمند آن است.

نادیده گرفتن یا کم بها دادن به موضوع مشارکت در تعاونیها به ویژه در فراگرد حمایت‌هایی که دولت از آنها به عمل می‌آورد، به دو نتیجه محتوم منجر خواهد شد. یا در اکثر موارد تعاونیها از هم پاشیده می‌شوند یا اینکه تعاونیها به یک بنگاه صرفاً تجاری تبدیل می‌شوند که در این صورت نمی‌توانند برای تحقق اهداف دولت از گسترش تعاونیها نظیر جلوگیری از تجمع ثروت‌ها در دست افراد و گروه‌های خاص، پیشگیری از انحصار، احتکار تورم و اضرار به غیر و توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی بین همه مردم مؤثر افتند.

بالاخص در جامعه ایران که به نوعی عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تمرکزگرا می‌باشد و توجه بیش از حد به فردگرایی در فرهنگ آن ریشه دوانده است. بدین ترتیب، از ابتدا بر بعد اقتصادی تعاونیها تأکید بیشتری شده و بهبود وضع اقتصادی اعضا به عنوان هدف تعاونی قلمداد شده است و این دید باعث غفلت از اهمیت حضور اعضا و مشارکت آنان در تعاونیها شده است.

مشارکت یک فرایند پیوسته است که اعضا را در کلیه مراحل اعم از برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت، ارزشیابی و سهم شدن در منافع درگیر می‌کند.

اما یکی از مهمترین مراحل اداره امور یک تعاونی که حضور و مشارکت اعضا در آن نقش اساسی و ضروری دارد، تصمیم‌گیری است. تصمیم‌گیری باید کار اولیه اعضا باشد آنها باید بتوانند در مورد برنامه‌های آینده شرکت تصمیم‌گیری نمایند. بدین معنی که شرکت تعاونی چه فعالیت‌هایی را باید جهت توسعه خود و براساس نیازهای مشترک اعضا عهده‌دار شود. همچنین آنها باید در موقعیتی باشند که راجع به دیدگاه‌های آینده جامعه تصمیم‌گیری نمایند. می‌بایست برای تک‌تک اعضا امکان و موقعیتی فراهم باشد که نیازهای واقعی خود را بیان کنند و در مراحل مختلف طرح‌ریزی و اجرای امور شرکت تعاونی درگیر شوند. برای تحقق حضور مؤثر اعضای تعاونی باید آنها را از حالت انفعالی خارج کرده و فعال ساخت. باید به هر قیمتی اعضا را به حرکت درآورد. باید به آنها فرصت داد تا اولویت‌ها را تعیین کرده و در مورد برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌های اجرایی تصمیم‌گیری نمایند. به این نکته باید توجه داشت که موفقیت شرکت‌های تعاونی صرفاً به مدیریت مالی برای کسب سود بیشتر بستگی ندارد، بلکه شرط پیشرفت و تحقق اهداف مشترک، مشارکت همه اعضا در اداره امور شرکت تعاونی می‌باشد.

در حقیقت مشارکت صمیمانه اعضای تعاونیها معبری است که مؤسسات مزبور را به رفع مشکلات جمعی و توسعه رفاه

عمومی قادر می‌سازد. از اینرو از بدو تأسیس هر تعاونی استحکام بخشیدن به مبانی مشترک اعضا و بهره‌گیری از آنها در اتخاذ تصمیمات، تأمین امکانات و توزیع منافع و خدمات تدبیری است که نباید محل تردید قرار گیرد.

بر این طریق، تعاونیهای موفق نشان داده‌اند چنانچه اعمال مدیریت براساس اصول سنجیده و دوراندیشی انجام گیرد، اعضا تعاونی صادقانه از تعاونیهای خویش حمایت نموده و با تصحیح کاستی‌ها و اشتباهات مدیران موجب تسقویت مدیریت گردیده‌اند. در چنین شرایطی است که هیچ عضوی احساس بی‌نقشی نمی‌کند و اعضا از مرحله نقش‌پذیری به مرحله فعال و اثرگذار کشیده می‌شوند و اثر وجودی عضو در مجموعه تعاونی مستحلی می‌گردد و ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه اعضا به انرژی حرکتی تبدیل گشته و براساس توان، دانش و نیروی خود با هم می‌کوشند تا مؤسسه‌ای قدرتمند و پویا بوجود آورده و نیل به اهداف تعاونی را ممکن سازند.

اما متأسفانه همیشه اینگونه نیست و موانع متعددی وجود دارند که از بروز چنین فرایند ایده‌آلی جلوگیری به عمل می‌آورند. عواملی که هر کدام به نوعی موجب افت کیفیت مشارکت اعضا در اداره امور تعاونیها می‌گردد. بنابراین توجه به مبحث مشارکت در تعاونیها یک موضوع حیاتی و مهم در ارتباط با ادامه فعالیت آنها می‌باشد. باید دید چرا افرادی که اندوخته‌های شخصی خود را در تعاونیها سرمایه‌گذاری می‌کنند و در بدو امر به مشارکت در این کار علاقه نشان می‌دهند اما با گذر زمان و تشکیل شرکت تعاونی و انتخاب هیأت مدیره و شروع کار، شور و شوق و تمایل اولیه خود را نسبت به مشارکت در امور تعاونیهای خود از دست می‌دهند؟

برای پاسخ به این سؤال می‌بایست مسأله را از جهات مختلف زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار داد: ۱- نظام مشارکت شامل ساختارها و فرایندهایی که به اعضا امکان مشارکت در کلیه فعالیتها و سیاستگذاریها و تصمیم‌گیریها را می‌دهد.

لذا ضرورت دارد به این مسأله (مشارکت) هم در سطح کلان و هم در سطح خرد توجه ویژه‌ای گردد.

اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل مؤثر در جلب مشارکت اعضا، تعاونیها در تصمیم‌گیریهای مربوط به اداره امور تعاونیهای کشاورزی در استان تهران می‌باشد. از جمله اهداف اختصاصی این تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

- شناسایی عوامل مؤثر در جلب مشارکت اعضا در تصمیم‌گیریهای مربوط به شرکتهای تعاونی تولید کشاورزی

- بررسی و مقایسه دیدگاهها و نظرات اعضا و مدیران شرکتهای تعاونی در خصوص میزان مشارکت اعضا در تصمیم‌گیریهای مربوط به تعاونیهای کشاورزی

- بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر در خصوص تحقق مشارکت اعضا در تصمیم‌گیریهای مربوط به تعاونیها از دیدگاه اعضا و مدیران.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر تعریف از نوع توصیفی و از جهت جمع‌آوری اطلاعات از نوع میدانی و از لحاظ تجزیه و تحلیل اطلاعات از نوع همبستگی و از نظر نتایج از نوع کاربردی می‌باشد.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق ۲۲۴۰ نفر در قالب ۲۳۰ تعاونی کشاورزی می‌باشد که شامل ۲۳۰ مدیر و ۳۰۱۰ عضو تعاونیهای تولید کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون در سطح استان تهران می‌باشند. از میان این جامعه آماری دو حجم نمونه شامل ۲۳۰ نفر از مدیران و ۲۰۶ نفر از سایر اعضای شرکتهای تعاونی جهت پاسخگویی به پرسشنامه‌ها انتخاب شده‌اند.

در این تحقیق با توجه به پراکندگی اعضای تعاونیهای کشاورزی در شهرستانهای دهگانه استان تهران و همچنین در ده گرایش مختلف کشاورزی نمونه‌گیری از این گروه به صورت تصادفی

باید دید چرا افرادی که اندوخته‌های شخصی خود را در تعاونیها سرمایه‌گذاری می‌کنند و در بدو امر به مشارکت در این کار علاقه نشان می‌دهند با گذر زمان و تشکیل شرکت تعاونی و انتخاب هیأت مدیره و شروع کار، شور و شوق و تمایل اولیه خود را نسبت به مشارکت در امور تعاونیهای خود از دست می‌دهند؟

به مسأله مشارکت اعضا در مدیریت تعاونیها بالاخص تصمیم‌گیریهها، توجه شده است و مهم‌ترین اصل تعاون یعنی دمکراسی مورد بی‌مهری قرار گرفته است. مشارکت اعضا در مدیریت تعاونیها از یک سو، زمینه مناسب را جهت برنامه‌ریزی صحیح و اصولی مسر می‌سازد و از سوی دیگر موجب تسهیل در اجرای برنامه‌ها می‌گردد. در حال حاضر تعاونیهای تولیدی آن چنانکه باید چهره واقعی عضومدار مورد انتظار مردم را ندارد و بالطبع مشارکت مردمی و مشارکت اعضا نیز در اداره امور آنها روند چشمگیری ندارد. تردیدی نیست که در شرایط فعلی کشور نیازمند است که از منابع و امکانات موجود بالقوه حداکثر استفاده را بنماید. بنابراین ضرورت مشارکت بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود زیرا در این دوران است که مشارکت مردمی می‌تواند تداوم برنامه‌های توسعه کشور را تضمین نماید.

۲. نظام ارتباطی بین اعضا و مدیران
۳. ساختار سازمانی و مکتب مدیریت حاکم
۴. مناسبات، دیدگاهها، اعتقادات موجود در سازمان در رابطه با ضرورت و نیاز به مشارکت
۵. جامعه

پاسخ به این سؤالات حائز اهمیت است. چرا که در سالهای اخیر که کشور با افزایش جمعیت، کاهش سرمایه مردمی، افزایش تعداد دانش‌آموختگان بیکار مواجه است، یکی از مؤثرترین راهکارها جهت مقابله با این معضلات تشکیل تعاونیها می‌باشد. تشکلهایی که با تکیه بر سرمایه اندک، نیروی انسانی ماهر و روحیه تعاون و همکاری می‌توانند گامهای بلندی در راه توسعه، نیل به خودکفایی، افزایش بهره‌وری، اشتغال‌زایی و قطع وابستگی بردارند. تاکنون تحقیقات گوناگونی که در ارتباط با تعاونیها انجام شده است کمتر

طبقه‌ای نسبی انجام شده است. برای نمونه گیری از گروه مدیران به علت محدود بودن تعداد این گروه و به جهت جمع‌آوری دقیق‌تر اطلاعات از روش سرشماری استفاده شده است.

منابع و ابزار جمع‌آوری اطلاعات

به منظور بررسی سوابق نظری تحقیق و تدوین پرسشنامه اطلاعات موردنیاز از منابع کتابخانه‌ای، مراکز اطلاع‌رسانی از جمله مرکز اطلاعات و آمار وزارت تعاون، گفتگو و مصاحبه با کارشناسان و مسؤولان اجرایی وزارت تعاون استفاده شده است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه است. پرسشنامه‌ها در دو گروه برای اعضا و مدیران به صورت مجزا تهیه شده‌اند.

پایایی

برای تعیین میزان اعتبار پرسشنامه‌های این تحقیق از یک پیش‌آزمون استفاده شد که در طی آن ۳۰ نفر از جامعه آماری تحقیق شامل ۱۵ نفر از مدیران و ۱۵ نفر از اعضای تعاونیها در سطح استان تهران به طور تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌های موردنظر توسط ایشان تکمیل شد.

میزان اعتبار پرسشنامه از طریق نرم‌افزار SPSS به روش محاسبه ضریب کرونباخ آلفا برای دو گروه پرسشنامه‌های اعضای تعاونیها و پرسشنامه‌های مدیران تعاونی به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۸۲ تعیین شد.

روش تجزیه و تحلیل آماری

جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات آماری جمع‌آوری شده از طریق این پرسشنامه‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS و آزمون‌های آماری همبستگی اسپیرمن، کروسکال والس و دگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

بحث

قریب یکصد سال است بخش وسیعی از فعالیت‌های اجتماعی که وجه بارز زندگی جمعی است، در قالب تشکلهایی به نام شرکتهای تعاونی شکل یافته‌اند.

اگرچه سابقه فعالیت‌های مشارکتی و تعاونگرانه به دوران بسیار دور باز می‌گردد اما در یک صد سال اخیر این فعالیتها در شرکتهای تعاونی دارای قالبی پیشرفته، هدفمند، سازمان‌یافته و از روی آگاهی و اراده جمع‌کنیری از مردم بروز یافته‌اند. یکی از وجوه اساسی شرکتهای تعاونی که نشان از سازمان‌یافتگی و هدفمندی و اصالت آنها دارد، تصمیم‌گیریهای مشارکتی است، به دیگر سخن هیچ فعالیت، اقدام یا برنامه‌ای در شرکتهای تعاونی تنظیم و صورت نمی‌گیرد مگر آنکه حاصل اراده و مجالست اعضای آن در شرکت تعاونی باشد.

اعضای شرکتهای تعاونی می‌بایست در تمام مراحل برنامه‌ریزی از تصمیم‌گیری تا اجرا و ارزشیابی فعالیتها دخالت آشکار و داوطلبانه داشته باشند. امروزه دیگر برنامه‌هایی که محصول همفکری مدیران بدون دخالت مطلوب اعضا تنظیم و تدوین شده باشد مشروعیت ندارد، بلکه برنامه‌ها و برنامه‌ریزیهای مورد توجه تعاونگران واقع خواهد شد که محصول هم‌اندیشی و همفکری تمامی اعضای تعاونی باشد، این امر دلالت بر آن دارد که اصول و فلسفه نهضت تعاون براساس عضومداری یا عضومحوری است. در واقع ماهیت و خصلت عضومدار بودن برنامه‌های شرکتهای تعاونی مهمترین و اساسی‌ترین هویت تعاونی بودن آنهاست. با وجود این هنوز در بسیاری از جوامع، شرکتهای تعاونی بدون در نظر گرفتن آراء، نیازها و نظرات اعضا برنامه‌های خود را تدوین می‌کنند. این برنامه‌ها حاصل ابتکار مدیرانی است که به عدم دخالت اعضا و نقطه مقابل عضومداری معتقدند. اینها نمونه تعاونیهایی هستند که با اصول و فلسفه و قواعد نهضت تعاونی بیگانه‌اند. البته علاوه بر مدیران عوامل بسیاری در عدم مشارکت اعضا در تصمیم‌گیریهای مربوط به اداره امور تعاونیها مؤثر هستند که می‌بایست در گام اول این عوامل و موانع را شناخت و در راه رفع آنها اقدام کرد.

مشارکت در تعاونیها

شرکتهای تعاونی سازمانهایی مشارکتی

هستند و نشانه مشارکت در آنها دخالت دمکراتیک اعضا در برنامه‌ریزیها و تصمیم‌گیریهای مربوط است. بر همین باور نوع برنامه‌ریزی در شرکتهای تعاونی، برنامه‌ریزی مشارکتی است که صفت برجسته این برنامه‌ها صرفاً عضومدار یا عضو محور بودن آنهاست.

اعضای شرکتهای تعاونی در تمام مراحل برنامه‌ریزی از تصمیم‌گیری تا اجرا و نیز ارزشیابی فعالیتهای مربوطه دخالت آشکار و داوطلبانه دارند. براین اساس نهضت جهانی تعاون موفق شده است نسبت به سایر سازمانهای اقتصادی اجتماعی فعالیتهای سازمانهای تعاونی را روز به روز گسترده‌تر، مردم‌تر، توسعه‌یافته‌تر سازد و اعضای تعاونیها را جهت کسب آگاهی و مهارتهای دیربخت تقویت و توسعه بخشد.

امروزه برخلاف گذشته‌های نسبتاً دور که نهضت تعاون در ابتدای راه پریچ و خم خود قرار داشت، دیگر برنامه‌هایی که محصول همفکری مدیران شرکتهای و با دخالت نه چندان مطلوب اعضا تنظیم و تدوین می‌شوند، مشروعیت ندارد. بلکه برنامه‌ها و برنامه‌ریزیهای مورد اقبال تعاونگران واقع خواهد شد که محصول هم‌اندیشی و همفکری تمامی اعضای هر تعاونی باشد. این امر دلالت بر آن دارد که اصول و فلسفه نهضت تعاون آن نوع برنامه‌ریزی را تأیید و توصیه می‌کند که عضومدار یا عضومحور باشد. در واقع ماهیت و خصلت عضومدار بودن برنامه‌های شرکتهای تعاونی مهم‌ترین و اساسی‌ترین هویت تعاونی بودن آنهاست. با این وجود هنوز هم برخی شرکتهای تعاونی در بیشتر جوامع مشاهده می‌شوند که برنامه‌های خود را با نیازها و آراء و نظرات اعضا هماهنگ نمی‌سازند بدیهی است برنامه‌ها و فعالیت‌های چنین تعاونی‌هایی محصول افکار خام مدیرانی است که متأسفانه در گرداب خودکامگی دست و پا می‌زنند.

شرکتهای تعاونی که برپایه عدم دخالت اعضا یعنی نقطه مقابل عضومداری اداره می‌شوند نمونه‌هایی از مجموعه تعاونی‌هایی هستند که بر بیگانگی با اصول، فلسفه و قواعد نهضت

- دخالت دادن در طرح برنامه‌ها و جلوگیری از برنامه‌ریزی متمرکز
- احترام به فرهنگ و سنن مردم
- داشتن صبر و حوصله در کار مردم
- آگاهی به روش‌های جلب مشارکت مردم

ب - نظام داوطلبانه مردمی
برای اینکه مردم در یک طرح حضور داشته باشند باید:

- مشکل را شناسایی کرده باشند
- نیاز به رفع مشکل را احساس نمایند
- تقاضای حل مشکل را از مسؤولین داشته باشند به عبارتی تمایل به همکاری مسؤولین در حل مشکل را داشته باشند

انواع مشارکت در تعاونیها

۱- مشارکت در مدیریت تعاونیها

به این معنی است که اعضای شرکتهای تعاونی در تصمیم‌گیریهای آن حضور فعال داشته باشند زیرا نیازهای آنان از طریق عضویت در این شرکتها و حضور در این تصمیم‌گیریها و اداره امور شرکت دخالت داده شوند.

۲- مشارکت در مالکیت تعاونیها

فلسفه تأسیس شرکتهای تعاونی سهم شدن اعضا در مالکیت آن بوده و هست به همین دلیل قدرت تصمیم‌گیری نشأت گرفته از مالکیت باید در اختیار همه قرار گیرد چرا که وجود اختیار تصمیم‌گیری برای اعضا لازم است بنابراین برای اعمال این اختیار باید آنها را در مالکیت این شرکتها مشارکت داد.

آثار مدیریت مشارکتی در تعاونیها

از بررسیهایی که در مورد آثار مدیریت مشارکتی در تعاونیها به عمل آمده این نکته روشن شده که مشارکت از دو جنبه اثرات قابل ملاحظه‌ای بر آنها دارد:

۱- جنبه اجتماعی آثار مشارکتی
۲- جنبه اقتصادی آثار مشارکت
الف - جنبه اجتماعی آثار مشارکت
منظور از جنبه اجتماعی آثار مشارکت اثراتی است که مشارکت از لحاظ اخلاقی و رفتاری و بروز خلاقیت در اعضا پدید می‌آورد از طریق مشارکت در افراد نوعی احساس ارزشمندی و رضایت خاطر بقیه در صفحه ۶۷

سازگاری کامل دارد و از اینرو برنامه‌ای اصیل قلمداد می‌شود. بدیهی است چنین برنامه‌ای برپایه مشارکت آزاد و در عین حال جدی و مسؤولانه اعضا حاصل شده است. مهم‌ترین سودمندیهای برنامه‌های عضو مدار عبارتند از:

الف - مسائل و مشکلات اقتصادی اعضا
اساس برنامه‌ها را تشکیل می‌دهند.

ب - به دلیل مشارکت داوطلبانه،
علاقه‌مندانه و آزاد، اعضا در فرایند برنامه‌ریزی دخالت کامل خواهند داشت.

ج - عضو مدار بودن برنامه‌های
شرکتهای تعاونی در واقع محصول و تبلور تصمیمات گروهی است.

د - به دلیل حضور جدی در فرایند
برنامه‌ریزی، شرکت فعال در مباحث، گفتگوها، اظهارنظرها و بیان آراء، اعضای تعاونیها اصول مربوط را فرا خواهند گرفت.

ه - برنامه‌های عضو محور شرایط
مناسی را برای به فعل درآمدن منابع بالقوه اعضا مردم و منطقه تدارک خواهند دید.

در نتیجه همکاری مدیریت و اعضای شرکتهای تعاونی نوعی هماهنگی در امر تولید و ارائه خدمات ایجاد می‌شود و اعضا سعی می‌کنند از یک سو کیفیت و کمیت تولید یا خدمات را افزایش دهند و از سوی دیگر ضایعات تولید را کاهش دهند. همچنین، از طریق مشارکت بسیاری از تعارض‌های موجود در بین اعضا که غالباً موجب رکود کارها می‌شود، از بین رفته جای خود را به دوستی و همکاری می‌دهد که حاصل آن حاکم شدن آرامش بر محیط تعاونی و در نتیجه افزایش تولید و خدمات است.

پیش‌نیاز مشارکت

دستیابی به مشارکت فعال و همه جانبه در هر طرحی نیازمند فراهم نمودن شرایطی است. برخی از این شرایط توسط نظام دولتی و برخی از آنها توسط مردم یا نظام داوطلبانه مردمی تأمین می‌شود از آن جمله:

الف - نظام اداری و دولتی

نظام دولتی می‌بایست به یکسری عوامل توجه داشته باشد:

تعاونی اصرار می‌ورزند این تعاونیها صرفاً براساس فرضیات و نظریات استبداد مآبانه و توهمات مدیران خودکامه اداره می‌شوند. حال آنکه می‌بایست همه برنامه‌ها و فعالیتها برپایه اطلاعات، نیازها، مشورت و نظرسنجی اعضا به ویژه ارزیابی و وضعیت زندگی و نیازهای محسوس آنان و علی‌الخصوص از دیدگاه خود اعضا برنامه‌ریزی شده و به اجرا درآیند.

مطالعات و تجارب گوناگون نشان

تعاونیها ثابت کرده‌اند، یکی از مهمترین جلوه‌های مشارکت سازمان‌یافته مردم در امور اجتماعی و اقتصادی می‌باشند زیرا تعاونیها از جمله تشکلهایی هستند که با سرمایه و مدیریت مردم تشکیل می‌شوند و منافع و امتیازات حاصل از آنها نیز نصیب خود مردم می‌گردد.

می‌دهند که سه عنصر مشارکت و نوآوری و تصمیم‌گیری، با یکدیگر ارتباط مستقیم دارند. یعنی هرچه میزان مشارکت افراد در فرایند تصمیم‌گیری بیشتر باشد از تحول یا تغییر و نوآوری استقبال بیشتری به عمل خواهد آمد. در شرکتهای تعاونی هر برنامه عضو مدار در واقع نشان می‌دهد که نه تنها در فرم و شکل بلکه در ماهیت نیز با قواعد و اصول تعاونی